

Alternatives de provenció en l'àmbit escolar: El Programa *Vivim Plegats*

Sebastià Barceló Castillo, educador per a la pau, assessor pedagògic del Programa *Vivim Plegats*
barvi@eresmas.net

Abstracte

Es presenta el concepte de *provenció*. Aquest es concreta en una sèrie d'alternatives orientades a promoure la creació de *lligams* dels joves amb el seu entorn natural i social. Es descriuen els fonaments i els requisit per a la promoció dels lligams a l'àmbit escolar. Especialment la flexibilització del currículum, de l'organització escolar i del rol del professor.

Com a experiència es presenta *Vivim Plegats. Programa intercultural d'educació per la pau i la cooperació*. Finalment, es descriu la *Carta de la Terra*, que és a la vegada un moviment social internacional i un document que inclou una proposta ètica i pedagògica.

La provenció

En el marc de les tècniques de la Resolució de conflictes, el concepte de *provenció*, més ample i més proactiu que el de *prevenció*, va ser introduït per Burton (1990), que el va descriure com la promoció i aplicació de les condicions que creen relacions cooperatives, així com la difusió de les estratègies, habilitats, etc. que faciliten la regulació pacífica dels conflictes. Amb la provenció s'apunten les següents línies d'actuació davant el conflicte:

1. S'intenta clarificar l'origen, el procés seguit i la magnitud del problema:
 - Concretant qui està involucrat i qui pot influir en el procés.
 - Identificant i sospesant els diferents temes.
 - Identificant i distingint les necessitats i els interessos de cada un.
2. Es procura millorar la comunicació i la relació entre les persones implicades en conflicte:
 - Controlant la dinàmica, evitant la seva evolució destructiva.
 - Creant un ambient de diàleg per a la recerca de solucions constructives.
3. Es treballa simultàniament en varis plans, sobre el problema, amb les persones i amb els grups:
 - Separant les persones dels problemes, evitant la personalització.
 - Centrant l'atenció en els interessos i les necessitats, superant les posicions.
 - Intentant aconseguir un equilibri de poder.

Amb aquestes intervencions sobre les percepcions, la relació i la comunicació, la provenció s'apropa a la tècnica de la transformació, més ampla, promoguda per Lederach i Gernika Gogoratuz.

Promoure la creació de *lligams* des del centre escolar

En aquest treball ens proposam una sèrie d'alternatives orientades a promoure la creació de *lligams* (en anglès, linking):

- Entre els mateixos companys (joves de la pròpia cultura).
- Amb altres generacions.
- Amb el joves d'altres cultures.
- Amb la natura.
- Amb el patrimoni cultural.

Uns lligams basats en:

- El coneixement.
- L'afecte.
- Els valors.
- El reconeixement dels drets humans.
- Les responsabilitats i deures derivats dels anteriors.
- L'actitud de *tenir cura*.

Els lligams proposats es fonamenten en una *percepció de la realitat*.

- Global interdependent i complexa. Tots estam formant part del tot.
- Dinàmica. La realitat canvia. El canvi social està determinat per interessos.
- Dialèctica. En la realitat es donen contradiccions i conflictes.
- Transformadora. La realitat es pot canviar i s'ha de canviar mitjançant la crítica, la utopia, els projectes i l'esforç col·lectiu.

Un requisit per a la promoció dels lligams proposats és la creació dins la institució escolar d'espais de reflexió, diàleg, participació i cooperació. Uns espais on es puguin expressar i compartir preocupacions, reivindicacions, somnis, ... On es puguin analitzar els conflictes, construir consensos, projectes,... i intentar dur-los a la pràctica amb la participació de tots els implicats. Actuant dins i mateixa institució i fora, en el context que l'envolta.

Un altre requisit és la ruptura de la divisió en la *cultura oficial*, la que recull el currículum, entre la teoria i la pràctica (amb la supeditació d'aquesta) i de la divisió en *compartiments* corresponents a les diverses *disciplines*.

I, lligat a esta obertura del currículum a la pràctica a la vida, s'ha d'introduir l'ensenyament de les habilitats emocionals i socials i de les tècniques de resolució de conflictes i de facilitació de consensos.

En definitiva les alternatives de provenció han d'oferir als joves l'oportunitat de participar en la vida social del propi centre i fora d'ell. Una participació fomentada amb la formació, l'accés als mitjans, el seguiment per part dels adults i l'avaluació compartida. Una avaluació emancipatòria.

Això implica la transformació dels centres escolars dels objectius i de l'organització que facilitin el temps, els mitjans i l'assessorament per a facilitar

que sorgeixin les iniciatives. Implica, especialment una flexibilització de l'horari escolar i una nova concepció de la funció del professorat.

El Programa *Vivim Plegats*

La iniciativa del Programa *Vivim Plegats* a l'entorn de la promoció dels drets humans i de la *Carta de la Terra* en els centres escolars és una alternativa en la línia de la provenció mitjançant la promoció de lligams.

Vivim Plegats és un *Programa intercultural d'educació per la pau i la cooperació*¹ promogut per la Direcció General d'innovació de la Conselleria d'Educació i la Conselleria de Benestar Social de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

El programa va començar en el curs escolar 2000–2001 i hi participaren vint-i-vuit centres escolars d'educació infantil i primària de les tres illes majors. En el curs 2002-2003 han estat quaranta-sis els centres escolars que l'han posat en pràctica, dels quals n'hi ha sis que són de secundària, un d'aquests a Formentera. L'alumnat d'aquests centres és aproximadament de quinze mil alumnes. La Conselleria de Benestar Social hi participa amb diverses publicacions i amb ajuda econòmica. El programa també rep suport de la UNICEF i de la UNESCO.

Orientat a fomentar la interculturalitat, partint de la situació que es viu actualment a les nostres illes on, a causa del desenvolupament turístic i econòmic, hi ha una arribada constant i nombrosa d'immigrants procedents de molts de països. Mitjançant vivències i reflexions es treballa l'educació per la pau i la cooperació entre persones, pobles i cultures diverses, tot remarcant sempre els valors de la cultura illenca i el reconeixement de la vàlua de les altres cultures que han arribat aquí recentment.

El fonament axiològic del programa radica en el coneixement i en la pràctica dels drets humans; per això s'utilitzen els textos de la *Convenció sobre els drets de l'infant* i de la *Carta de la Terra*. Amb la participació del Comitè UNICEF de Balears i del Centre UNESCO de Catalunya s'han editat materials pedagògics destinats a infants i joves: entre d'altres, *Drets dels infants, avui* i les adaptacions infantil i juvenil de la *Carta de la Terra*, traduïdes a diferents idiomes per facilitar el treball intercultural.

En el programa, hi treballa un equip promotor i coordinador de tres persones, entre els que es troba l'autor d'aquest treball, l'entitat *Aula Cultural* i un grup de monitors interculturals, de diferents països i cultures. La seva principal tasca és desenvolupar els valors interculturals, fer conèixer i viure els drets humans i eixamplar l'abast dels continguts de la *Carta de la Terra* entre els professors, l'alumnat, les seves famílies i el seu ambient social.

Els centres que s'acullen al programa adapten la proposta general a les pròpies característiques, necessitats i possibilitats, elaborant un projecte de centre. Aquest projecte es coordina mitjançant reunions de delegats de centres amb

¹ Informacions: telèfon 971 176 500 / 4161 i e-mail gramis@dginnova.caib.es

l'equip coordinador. Al final de curs cada centre elabora una memòria del projecte.

El programa té també ressò internacional. Especialment cooperam amb altres institucions, especialment amb el Nucli d'amics de la Infància i l'adolescència (NAIA) de Brasil Aquesta institució presenta com a *Vivemos juntos: conhecer e viver a Carta da Terra*², elaborat a partir de *Vivim plegats*, amb una aplicació prevista de tres anys. *Vivim plegats* ha estat presentat al II Fòrum Mundial d'Educació i al II FORUMzinho Social Mundial a la ciutat de Porto Alegre el gener de 2003.

La Carta de la Terra

La *Carta de la Terra* és a la vegada un moviment social i un document.

Un moviment sorgit en 1987 com a resposta a la petició de la Comissió de les Nacions Unides per a l'Àmbient i el Desenvolupament, en el sentit de la redacció d'una nova *carta* que recollís els principis per a la sostenibilitat. Promogut per un grup internacional de persones compromeses amb el present i el futur de la Terra, en 1997 es va formar la Comissió. Un grup dedicat a la redacció del document que funciona *en xarxa*, en continua extensió amb processos oberts, participatius i interculturals. Està regit per un Comitè director i un secretariat internacional, aquest radicat a la Universidad Internacional de la Paz de Costa Rica³.

El document de la *Carta de la Terra*⁴ és una proposta ètica, un codi ètic, una nova forma de mirar i d'actuar en relació nostra relació amb el planeta. Un codi regit pels valors de la justícia, la pau, la igualtat la dignitat, la sostenibilitat, ... També inclou una proposta pedagògica, *l'ecopedagogia*. L'ecopedagogia proposa un paradigma que transdisciplinar, que fa una síntesi de l'ecologia i del desenvolupament orientat a la justícia social. Que inclou el concepte de *planetarietat*, la Terra com un tot, com un organisme viu (la Gaia) i el compromís amb l'emancipació dels oprimits (que són els més perjudicats per l'explotació i per l'espoliació del medi. Que proposa *l'ecodesenvolupament*, el desenvolupament de tot el planeta regit per la sostenibilitat i la justícia social. Que, promou la *ciutadania planetària*, una ciutadania que supera les fronteres d'uns estats artificials que no poden respondre a les dimensions dels problemes que actualment afecten a la Terra i posen el risc el futur de la vida. Una ciutadania que implica una opció política, la de reflexionar i actuar per substituir el procés mundial de *globalització* capitalista (en benefici d'uns pocs privilegiats) per un procés de *globalització* social (en consideració i benefici de tots).

² Vegi's www.vivemosjuntos.hpg.com.br

³ Vegi's www.earthcharter.org i www.cartadelatierra.org

⁴ A més de a la direcció anterior, espoden demanar versions adaptades a joves i infants a gramis@dginnova.caib.es